

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

-

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

-

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

-

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kieltö) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

-

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

Yleisperustelut

HaminaKotka Satama Oy kiittää mahdollisuudesta lausua uuteen valmiuslakiin liittyen.

Tuemme oikeusministeriön asettaman työryhmän mietintöä valmiuslain kokonaisuudistukseksi. Esitetty uudistus on välttämätön vastaus muuttuneeseen turvallisuusympäristöön, jossa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen edellyttää ajantasaista, lakienmukaista ja käytännössä toimeenpantavaa sääntelyä. Tässä kannanotossa korostamme satamien ja merilogistiikan ratkaisevaa roolia sekä normaaliolojen talouden ja huoltovarmuuden moottoreina että poikkeusolojen kriittisinä toimintakyvyn varmistajina.

Satamat kriittisen infrastruktuurin ytimessä, sekä talouden että huoltovarmuuden kannalta

Mietinnön yleisperustelut tunnistavat satamien kuuluvan osana kriittisiin liikennejärjestelmiin ja kuljetuslogistiikan rakenteisiin, joiden häiriö voi lamauttaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja. Satamien kautta kulkee suurin osa ulkomaankaupasta eikä merikuljetuksia voida laajassa mitassa korvata millään muulla kuljetusmuodolla. Tästä syystä satamien toimintakyky määrittää myös muualla yhteiskunnassa tehtävien toimenpiteiden onnistumista.

Uudistus parantaa kykyä vastata hybridiuhkiin ja ketjuuntuvien häiriöiden riskiin

Mietintö laajentaa ja täsmentää poikkeusolojen määritelmää niin, että kriittisiin liikennejärjestelmiin, mukaan lukien satamat, kohdistuva vakava häiriö, kyber tai hybridioperaatio voidaan käsitellä valmiuslain keinovalikoimalla. Tämä on tarpeellista, koska toimitusketjut ovat digitalisoituja, riippuvaisia toisistaan ja siten haavoittuvia kohdennetulle vaikuttamiselle.

Käytännön toimivaltuudet satamien operatiivisen jatkuvuuden turvaamiseen

Pidämme tärkeänä esitystä, jonka mukaan poikkeusoloissa viranomaiset voivat:

Velvoittaa satama ja logistiikkaoperaattoreita tuottamaan välttämättömiä palveluja sekä kohdentamaan kalustoa ja kapasiteettia kriittisiin kuljetuksiin, tarvittaessa myös siirtämään henkilöstöä toisiin satamiin määrääjäksi. Tulee kuitenkin huomioida, että kaluston ja henkilöstön siirtoja harkittaessa on turvattava riittävän henkilöstön ja kaluston määrä, jotta alkuperäisen sataman toimintakykyä ei menetetä ja että sen palauttaminen normaaliin käyttöön ei vaaranna mahdollisten siirtojen takia. Sama pätee myös otto-oikeuksien käyttöön. Erityisesti sataman infrastruktuurin ylläpitämiseen tarvittava, usein alihankintayritysten, kaluston riittävyys ja sijoittelu on varmistettava.

Työvelvollisuutta on korostettava, jotta logistiikan ja satamatoimintojen turvaaminen voidaan taata tilanteissa, joissa muut keinot eivät ole riittävän tehokkaita.

Näiden toimivaltuuksien toteuttamiskelpoisuutta vahvistaa mietinnön linjaus välttämättömyys ja oikeasuhtaisuusperiaatteista sekä päätösten korvaus- ja oikeusturvamekanismeista.

Varautumisvelvollisuuden kehittäminen, kaikki satamatoimijat on kytkettävä selkeämmin mukaan

Kannatamme mietinnön linjausta, jonka mukaan varautumisen tulee kattaa myös normaaliolojen häiriötilanteet ja ulottua laajasti kriittisen infrastruktuurin toimijoihin. Koska satamien käytännön toiminta on pitkälti yksityisten yritysten (satamaoperaattorit, varustamot, huolinta, alihankkijat) varassa, on perusteltua, että nämä toimijat sisällytetään selkeämmin varautumisvelvoitteiden ja ohjauksen piiriin, kuitenkin kohtuullisuudesta, ennakoitavuudesta ja EU:n sekä kansallisen sääntelyn yhteensovituksista huolehtien.

Johtaminen, koordinaatio ja selkeät siirtymävaiheet

Pidämme kannatettavina ehdotuksia, joilla täsmennetään poikkeusolojen toteamisen ja päättämisen menettelyjä sekä vahvistetaan valtioneuvoston ohjausta ja eduskunnan kontrollia. Satamien näkökulmasta on olennaista, että johtamis- ja vastuurakenteet kuvataan selkeästi ja että siirtymä poikkeusoloista takaisin normaaliin on säädöspohjaltaan yksiselitteinen, tämä vähentää operatiivista epävarmuutta ja tukee jatkuvuudenhallintaa.

Yhteensopivuus kansainvälisten velvoitteiden kanssa

Pidämme tärkeänä, että lain soveltaminen ja sen nojalla annettavat asetukset sovitetaan johdonmukaisesti yhteen kansainvälisten merenkulku ja satamavelvoitteiden sekä EU tasoisen sääntelyn kanssa (turva ja ISPS järjestelyt, liikenteen jatkuvuus, TEN T, kriittisten toimijoiden velvoitteet). Tämä varmistaa, että poikkeusolojen toimenpiteet eivät tarpeettomasti estä kansainvälisten kuljetusten sujuvuutta tai aiheuta ristiriitoja ulkomaisten varustamojen ja satamakäyttäjien kanssa.

Yhteenvedo

Pidämme valmiuslain kokonaisuudistusta tarpeellisena ja oikeansuuntaisena. Esitys vahvistaa Suomen kykyä turvata väestön elinmahdollisuudet, talouden toiminta ja maanpuolustuksen edellytykset tilanteissa, joissa satamien ja merilogistiikan jatkuvuus on ratkaisevaa. Korostamme samalla seuraavia prioriteetteja toimeenpanossa ja jatkovalmistelussa:

1. Satamien asema on syytä kuvata perusteluissa korvaamattomana osana kriittistä liikenne ja logistiikkainfrastruktuuria.
2. Varautumisvelvoitteet tulee ulottaa johdonmukaisesti kaikkiin satamatoimijoihin, kohtuullisesti ja sääntelyn kanssa yhdenmukaisesti.
3. Toimivaltaperiaatteiden (välttämättömyys, oikeasuhtaisuus, normaalisuus) soveltamisesta on hyvä antaa satama ja logistiikkaesimerkkejä asetustasolla tai ohjeistuksissa.
4. Johtamis ja koordinaatioroolit logistisessa ketjussa on täsmennettävä, ja poikkeusolojen päättymisen menettely on syytä säätää selkeästi.

Kokonaisuutena puollamme mietinnön etenemistä ja sen ripeää käsittelyä. Esitys luo uskottavan ja käytännöllisen viitekehysten, jolla satamien toimintakyky varmistetaan sekä normaaliolojen häiriöissä että vakavimmissa poikkeusoloissa.

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

-

Rosendahl Timo
HaminaKotka Satama Oy